

ALEXANDRU IOAN CUZA – FONDATORUL SISTEMULUI INFORMATIV MODERN AL STATULUI ROMÂN

Col. conf. univ. Dr. Aurel V. DAVID

MOTTO:

**„A percepe este mai important decât a ști”.
Alexandru Ioan Cuza¹**

Nevoia de informații, preocupările pentru obținerea acestora și transformarea lor în decizii politice au constituit premisele acțiunilor „Partidei naționale” pentru pregătirea și realizarea statului național român modern. De aceea, se poate afirma că acest moment fundamental al istoriei noastre naționale reprezintă expresia capacității de creare și perfecționare a unui sistem informativ național, extras de sub orice influență străină, care să fie parte componentă a actului de guvernare.

Realizarea politicii „faptului împlinit”,¹ prin alegerea în ambele Principate a aceluiași domnitor, în persoana colonelului Alexandru Ioan Cuza, a fost posibilă și datorită inteligenței și operativității cu care românii au transformat cel mai rapid sistem de informare al momentului – TELEGRAFUL - în instituție națională, controlată de autoritățile române.²

TELEGRAFUL, la care s-a adăugat ulterior POȘTA au contribuit din plin, în acele momente de început ale statului român modern la susținerea nevoii de informare, dar și la susținerea „războiului informațional” cu marile puteri ostile unității politico-statale românești. Întregul proces de făurire a statului național român modern s-a desfășurat pe fondul acestui „războiului informațional” între Marile Puteri europene, preocupate de „problema românească” și ale căror atitudini divergente au fost cunoscute și folosite în beneficiul națiunii române. Importanța care a fost acordată informației - ca bază pentru luarea deciziei, obținută la început, în lipsa unor structuri specializate proprii, cu concursul unor agenți ai Marilor Puteri chiar din interiorul „frontului nevăzut” european, a infirmat percepția unor „culegători de informații” după care „aceste nefericite țări nu sunt în stare să iasă de pe fâgașul trecutului lor prin propriile mijloace și fără sprijinul unui prinț străin”. Aprecierea respectivă, făcută de către un agent francez, cu experiență în domeniul luptei pe „frontul nevăzut”³ s-a dovedit eronată, așa cum s-au dovedit și altele, pentru că toți agenții străini prezenți în cele două Principate au executat misiuni de informare și au transmis informații în funcție de interesul Puterilor pe care le reprezentau.

Nevoia unui sistem propriu de informații s-a simțit imediat după alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al Moldovei, la 5 ianuarie 1859, când agenți ai unor Puteri ostile, sprijiniți de oponenți din interior au încercat să schimbe cursul evenimentelor. Așa-numitul „complot polonez”, inițiat de un oarecare Murad-Bei prin care s-a urmărit preluarea puterii în ambele Principate de către prințul Grigore Sturdza, a fost descoperit și anihilat de către Ministerul de Interne al Moldovei.⁴ Arestarea complotiștilor și ancheta secretă care a urmat au prevenit - după cum aprecia consulul englez la Iași „un masacru pe scară largă în Moldova”.⁵ Aceasta a fost întărită de poziția vădit intervenționalistă a Austriei - îngrijorată de redeşeptarea mișcării naționale a românilor din Transilvania și a Turciei, care nu voia să renunțe la statutul de „tutore”.

¹ Extras din lucrarea Aurel David, Cuza Vodă: între luminile și umbrele unei tulburătoare domnii pământene, Ed. Beta, București, 2023. Articolul a fost publicat în revista „Vitrării” - Lumini și umbre, an IX, nr.34, martie-mai 2018

¹ Dan Berindei, Epoca Unirii, București, 1979, p.73-94;

² Vezi, pe larg, Nicolae Perciun, Contribuții la începuturile Telegrafiei și Poștei moderne în România, în „Revista istorică”, Serie nouă, tom.1, nr.1, ianuarie 1990, p.41-42;

Telegraful a fost introdus în Principate în anul 1854, în timpul ocupației austriece. Personalul de specialitate a fost austriac, instituindu-se un control sever asupra tuturor informațiilor. În curând au fost „legate” de Viena cele două capitale, construindu-se „linii telegrafice”: în noiembrie 1854 „linia” București-Brașov-Viena, iar în februarie 1855 „linia” Iași-Cernăuți-Viena. Până la sfârșitul anului 1855 au fost deschise „stațiile”: Giurgiu, Galați, Brăila, Timiș, Ploiești, Bârlad, Tecuci și Focșani. Prima „breșă” în acest sistem de comunicare s-a făcut prin numirea, la Iași, ca șef al stației de telegraf a belgianului Cezar Librecht, adept al unirii Principatelor. Acesta făcuse studii în telegrafie la Viena și era cunosător al limbilor română, franceză, italiană, germană și engleză. În iunie 1855 acesta a fost numit directorul biroului telegrafic din Galați, iar în decembrie 1856 a devenit „inspector” al Telegrafului la Comisia Europeană a Dunării cu sediul la Galați, unde l-a cunoscut pe Alexandru Ioan Cuza.

³ Românii la 1859. Unirea Principatelor Române în conștiința europeană. Documente externe, vol.I, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1984, p.471 (în continuare, Românii la 1859, I);

⁴ Documente privind domnia lui Alexandru Ioan Cuza, vol. I, 1859-1861, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1989, nr.6, p.5 (în continuare, Documente, I);

⁵ Românii la 1859, I, p.322;

AVRAM IANCU - 200!

Nr.9(49/septembrie 2024)

Presiunile venite din exterior au imprimat activității informative un caracter ofensiv, dar și defensiv, pentru a preveni spionajul practicat după reguli și cu mijloace moderne de către consulii și agenții străini la Iași și București. Prima acțiune informativă în afara hotarelor s-a desfășurat în Transilvania, unde românii au considerat victoria unioniștilor ca un moment prielnic pentru scuturarea stăpânirii austriece și unirea cu „Țara”.⁶

În interior, la început Alexandru Ioan Cuza a beneficiat de sprijinul consulului francez la Iași, Victor Place și a agenților francezi, care au recunoscut în noul domn „o personalitate puternică prin însăși originalitatea sa” și au înțeles că statul român urma să fie organizat „după modelul francez”. Acel Victor Place s-a pus la dispoziția lui Alexandru Ioan Cuza „pentru a-i furniza toate informațiile” pe care le deținea.⁷

Vestea alegerii sale ca domn al Munteniei, la 24 ianuarie 1859 i-a fost adusă la Iași printr-o „depeșă telegrafică”. Telegraful l-a anunțat: „Măria Ta este Domn al României în unanimitate” în numai 2 ore și 25 minute de la producerea evenimentului,⁸ dovedindu-și astfel utilitatea în actul de guvernare din primele momente ale existenței, de facto a statului român.

Juristul francez Alberic Cahuen afirma că: „Unirea s-a realizat mai repede decât s-ar fi putut crede... Principatele se înclină în fața deciziei Europei, dar ele n-aveau intenția să se și conformeze acesteia în conduita lor politică... În fața interesului comun al celor două țări, toate rivalitățile au încetat... E ciudat - spunea acesta - că în Convenția din 1858 plenipotențiarilor nu s-au gândit să prevină eventualitatea unei duble alegeri. Românii au profitat de această lacună... Austria și Turcia au protestat cu tărie. Celelalte puteri, recunoscând totuși că acest procedeu neașteptat era ilegal, au cerut cu toate acestea ca situația să fie recunoscută și admisă”.⁹ Afirmația respectivă confirmă pe deplin rolul informației în luarea deciziilor privind politica „faptului împlinit”.

1. Crearea sistemului modern de informații al statului român

Guvernarea celor două Principate Române unite prin persoana domnitorului Alexandru Ioan Cuza a impus crearea unui aparat de stat modern, cu instituții care să contribuie la menținerea și afirmarea autonomiei, la organizarea internă, la înlăturarea amestecului Puterilor Garante, la prevenirea conflictelor sociale îndeosebi din cauza problemei rurale și la reglementarea statutului supușilor străini existenți pe teritoriul său, la fundamentarea activităților politice pe baze naționale, la temperarea pasiunilor politice și la deplina unificare politico-statală.

Printre primele măsuri întreprinse s-a numărat organizarea comunicării între cele două capitale: București și Iași. La 26 ianuarie 1859 Consiliul de Miniștri al Țării Românești a hotărât stabilirea unui schimb de curieri bi-săptămânal cu Moldova.¹⁰ Misiunea de asigurare a pazei și secretului corespondenței a revenit Ministerului de Interne. Aceasta a fost prima legătură instituționalizată prin curieri între cele două țări, acțiune în care s-a implicat unul din cei mai apropiați colaboratori ai domnitorului, Nicolae Goleșcu,¹¹ numit ministru de interne la București. Tot prin Ministerul de Interne s-a pregătit sosirea lui Alexandru Ioan Cuza în București, într-o zi de duminică, 8 februarie 1859.¹² La stabilirea zilei intrării sale în București, informația a jucat un rol important. În fața refuzului unor Puteri de a-l recunoaște, Alexandru Ioan Cuza a sosit în București într-o zi când toate consultatele din București aveau drapelele arborate. La venirea în București, Alexandru Ioan Cuza a constatat „neglijențe și indisciplină” care domneau în organele statului, iar miliția i s-a părut „animată de gânduri rele”.¹³

Reformarea acestora în conformitate cu noile cerințe ale statului român existent „de facto” a fost posibilă în urma unei cunoașteri amănunțite a situației din cele două țări și, în primul rând, din cele

6 idem., I, p.336-337; Unirea celor două Principate a creat mare îngrijorare în Austria. În Transilvania au fost trimiși emisari ai partidei „revoluționare” în vederea atragerii populației românești la cauza unirii. Autoritățile cezaro-crăiești, alertate de venirea acestor „emisari ca să-i prelucreze pe suspușii cezaro-crăiești, în special pe cei de naționalitate română și sârbi pentru o unire cu statul moldo-valah, respectiv cu Serbia”, au luat măsuri în toate așezările de graniță;

7 idem., I, p.320-323.

8 Documente, I, nr.10, p.8;

9 Români la 1859, II, p.409;

10 Documente, I nr.15, p.10;

11 Idem., I nr.15, p.10;

12 Idem., I nr.25, p.18;

13 Români la 1859, I, p.434;

două capitale. În Moldova, unde revoluția de la 1848 nu s-a făcut decât puțin resimțită, tineretul moldovean, găsind posibilități de a se remarca în țară, era destul de bine pregătit pentru opera de organizare ce se așteaptă de la el. Aici ideile liberale pătrunseseră în clasa boierilor, adică a aristocrației. Alexandru Ioan Cuza cunoștea că la Iași „păturile inferioare ale societății” nu erau sub nici o formă prezente. Există aici o „numeroasă aglomerare de izraeliți veniți din țările învecinate, aflați sub o jurisdicție străină și indiferenți la alte treburi, decât pasiunea câștigurilor”. Aceștia țineau locul burgheziei și al poporului, acaparând negoțul, comerțul cu amănuntul, meseriile, casele bancare, atelierelor. Neputând fi concuși, „țărani moldoveni nu visează de loc să vină pentru a căuta avere în capitală”. Boierii, lăsați în voia lor, puteau să discute și să acționeze în sfera politică fără a fi sustrași de gândul de a asculta sau a rezista „presiunii populare”. În Moldova, partidele Progresist și Conservator erau mult mai puțin intolerante și excesive. În București, în schimb, categoria medie și „elementul popular” ocupa un loc important, cele două partide extreme erau active, iar antagonismul lor putea crea pericole. Boierii bătrâni și clientela lor nu sufereau ideile noi, iar Partidul Radical era singurul care avea sprijin popular pe care-l invoca. Clasele inferioare ale Capitalei aparțineau aproape în întregime indigenilor.

Reforma instituțiilor statului a început cu trimiterea de demnitari munteni în Moldova și invers. Această măsură a fost aplicată în curând armatei,¹⁴ iar Poliția a primit sarcini exprese să asigure ordinea publică. În fruntea celor două ministere au fost numiți oameni de încredere, care alături de problemele specifice polițienești au acordat o mare atenție culegerii de informații destinate exclusiv lui Alexandru Ioan Cuza. Aceleași atribuții informative a primit și Ministerul de Externe din cele două țări, iar reprezentanții diplomatici au depășit, în curând, statutul de „chepuchehaie” impus de lunga perioadă a dominației otomane.

Alexandru Ioan Cuza, portret oficial realizat de Carol Popp de Szathmári

Greutățile gestionării Principatelor, fiecare cu guvern propriu și ministere proprii, au fost depășite repede prin unificarea lor pe plan informativ.

Deciziile în probleme specifice guvernării au avut nevoie de informații din domeniul vieții politico-sociale interne, apărării și ordinii publice, precum și din interiorul centrelor de putere („Puterile Garante”) implicate în rezolvarea, în funcție de interese a „problemei românești”.

Cele trei ministere - Interne, Război și Externe la care s-a adăugat Justiția - au devenit în scurt timp instituțiile pe care s-a clădit sistemul informativ modern al statului român. Cele două ministere „de interne”, cu sediul la Iași, respectiv la București, au fost primele unificate informativ și au primit, pe lângă sarcinile specifice muncii polițienești și sarcini identice de natură informativă și contrainformativă. Informația, ca resursă de putere a fost căutată în toate locurile și mediile care produceau surse de insecuritate, atât pe plan intern, cât și pe cel extern, la început prin păstrarea vechilor structuri polițienești, cu mijloace precare, iar apoi prin crearea de structuri proprii, adecvate muncii de culegere de informații pentru autoritățile centrale ale statului român.

a). Pe plan intern, o atenție deosebită s-a acordat

AVRAM IANCU - 200!

Nr.9(49/septembrie 2024)

cunoașterii stării de spirit a populației, de la țărani,15 orașeni16 și boieri17 până la militari18 și funcționari au aparatului de stat.19 Un lor aparte l-au ocupat „supușii străini” lăsați “moștenire” statului român de statutul impus Principatelor române după războiul Crimeii. Desfășurau pe teritoriul țării activități economice - îndeosebi comerciale, dar și misiuni în folosul propriilor state, supuși prusieni,20 supuși greci,21 supuși britanici,22 supuși sârbi,23 supuși ruși,24 coloniști bulgari,25 dar, mai ales supuși austrieci26 (aici intrau și unguri) - cei mai ostili și recalitranti față de autoritățile românești. La aceștia se adăugau evreii, cu mari posibilități de mișcare atât în exterior cât și în interiorul țării,27 așezați mai ales în zonele urbane, precum și călugării greci,28 stăpâni peste o mare parte din pământul țării și, în cele mai multe cazuri aflați în slujba serviciilor de informații ruse, engleze sau chiar otomane. În atenția autorităților de decizie politico-statală au fost și dragomanii consulatelor străine, obișnuiți să se amestece chiar în deliberarea completelor de judecată.29 În mod deosebit au fost vizati cei ai Austriei,30 Angliei31 și Rusiei32 care, sub acoperirea de diplomați desfășurau activități ostile statului român. Nu a fost omis nici mediul presei,33 precum foaia umoristică „Artașul dracului” - atât din cauza puterii sale de influențare a opiniei publice, cât și datorită statutului său de sursă deschisă de informații. În atenția Poliției au intrat și problemele politice, fiind supravegheată opoziția și așa-numiții „agitatori”, „reacționari”.34

b) În domeniul apărării armate s-a acordat o atenție deosebită informațiilor cu caracter militar, care să permită unificarea, în cel mai scurt timp, a celor două armate și organizarea unitară a armatei Principatelor. Armata a primit imediat după sosirea la București a principelui Alexandru Ioan Cuza, misiunea de a apăra hotarele, de a preveni un atac extern (mai ales din partea Austriei și Turciei) și de a participa, alături de Poliție la restabilirea ordinii interne în caz de tulburări.35 Reforma armatei a plecat de la o profundă cunoaștere a situației militare interne, în care informarea personală a jucat un rol important.

A fost nevoie de informații privind instruirea proprie, menținerea disciplinei,36 formarea corpului de ofițeri, dar și probleme legate de loialitate, de înzestrare cu armament modern și însușirea tehnicilor de luptă moderne. Pe acest plan se cuvine menționat sprijinul dat de Franța prin instructori militari, însă reformarea armatei române și modernizarea ei s-a făcut cu sprijinul unui corp de ofițeri pregătiți „din mers” (aceștia au fost instruiți în țară, dar și concret, pe câmpurile de luptă din Europa sau din America). Informațiile cu caracter militar au fost necesare și pentru cunoașterea atitudinii Marilor Puteri, descifrarea intențiilor acestora, „înmuierarea” celor ostile, căutarea de aliați. Pregătirea noului corp de ofițeri a primit și o componentă informativă. Ofițerii trimiși în „misiuni militare” peste hotare, în nordul Africii în contextul războiului dintre spanioli și marocani sau în Italia în contextul războiului pentru

15 Documente, I, nr.18, p.12; nr.23, p.17;

16 idem., I, nr.5, p.5; nr.11, p.8-9;

17 idem., I, nr.34, p.25; nr.40, p.28; nr.44, p.31; nr.115, p.95;

18 idem., I, nr.67, p.51; nr.73, p.53-54; nr.161, p.142-143; nr.179, p.156;

19 idem., I, nr.161, p.143; nr.198, p.180; nr.215, p.191-192;

20 idem., I, nr.21, p.15-16;

21 idem., I, nr.55, p.41-42;

22 idem., I, nr.120, p.98-99;

23 idem., I, nr.129, p.105;

24 idem., I, nr.386, p.294;

25 idem., I, nr.390, p.294;

26 idem., I, nr.20, p.14-15; nr.56, p.42-43;

27 idem., I, nr.171, p.151; nr.295, p.231;

28 idem., I, nr.61, p.46-47;

29 idem., I, nr.104, p.82-83;

30 idem., I, nr.51, p.36;

31 idem., I, nr.86, p.65;

32 idem., I, nr.53, p.39-40;

33 idem., I, nr.305, p.237-238;

34 idem., I, nr.273, p.213;

35 idem., I, nr.216, p.192;

36 Idem., I, nr.347, p.267;

AVRAM IANCU - 200!

Nr.9(49/septembrie 2024)

unificarea Italiei au avut dublu statut: de „observatori” și „atașați” pe lângă comandamentul spaniol, respectiv piemontez.³⁷

c) Pe plan extern informațiile au fost necesare pentru că împotriva noului stat român se desfășura, în primul rând un război informațional, față de care Alexandru Ioan Cuza a înțeles că trebuie să acționeze tot prin folosirea „armeii informație”. Agresiunea informațională făcea, deja, parte din arsenalul de război pe care Marile Puteri ale timpului o foloseau cu succes împotriva micilor state sau chiar în lupta dintre ele. Informațiile, pe care în scurt timp românii le-au transformat într-o armă ambivalentă, au fost căutate, cu prioritate în mediul diplomatic cel mai ostil, dar și cel mai favorabil.

Cel mai ostil mediu diplomatic s-a dovedit a fi Istanbul - capitala Imperiului Otoman.³⁸ Aici reacțiunea, dușmanii personali ai Domnului, cât și ai ideii de „stat român” au găsit ușor, prin corupție, sprijinul înalților dregători otomani pentru desfacerea unirii. De aceea, aici a fost trimis încă din primele momente Costache Negri, unul din cei mai apropiați colaboratori ai domnului, care a avut calitatea oficială de „agent”, dar și de informator personal al șefului statului. Din acest mediu pestriț, au fost culese informații atât de la consulii Puterilor favorabile, cât și cu bani, chiar de la dregători otomani.

Cel mai favorabil mediu diplomatic a fost Parisul unde românii au reușit repede să deschidă cea dintâi agenție diplomatică,³⁹ în realitate o adevărată „centrală” de informații. Aici a fost trimis în calitate de „agent valah la Paris”, aghiotantul său, maiorul Iancu Alecsandri, fratele lui Vasile Alecsandri.⁴⁰ La Paris se făceau scenariile privind soarta statelor mici, în umbra unei bătălii secrete în care intraseră și unii reprezentanți ai boierimii muntene care își vedeau amenințate vechile privilegii. Nu au fost omise nici capitalele celorlalte state, în special Sankt Petersburg, de unde puteau fi obținute informații utile mai ales în legătură cu atitudinea autorităților țariste față de amenințările cu intervenția din partea Austriei și Turciei.

Cunoașterea mediilor și locurilor de interes pentru siguranța statului a dus la implicarea întregului aparat de stat în culegerea de informații necesare actului decizional în vederea realizării deplinei uniri. În acest sens au primit misiuni informative specifice și au fost înzestrate cu componente informative 4 ministere: Ministerul de Interne, Ministerul de Război, Ministerul Afacerilor Străine și Ministerul Justiției. Activitatea informativă a depășit, astfel, cadrul specific acțiunilor polițienești, primind o puternică tentă preventivă. Astfel, Alexandru Ioan Cuza a trecut la reformarea întregului sistem de culegere de informații, până atunci componentă a activității polițienești. Vechiul sistem, care a avut, prin excelență, o misiune represivă, moștenit din vremea ocupației rusești sau austriece a Principatelor nu mai corespundea nevoilor de informare.

În noile condiții, în care unirea se realizase „de facto”, centrele de putere ostile făceau planuri vizând distrugerea statului român, iar în interior se confruntau și se intersectau vectorii „războiului secret” între diferitele servicii de informații străine. Informarea personală și chiar folosirea inspectorilor personali s-au dovedit insuficiente în fața metodelor și procedeele moderne de culegere a informațiilor ale Marilor Puteri, ai căror agenți „lucrau” acoperit, penetrând în toate locurile și mediile sensibile ale țării. Acest avans „informațional” a trebuit surmontat de către tânărul stat român, nevoit să-și construiască un aparat informativ specializat într-un timp scurt, să-l perfecționeze „din mers” și să-l aducă la nivelul celor mai eficiente servicii de informații din lume.

Ministerul de Interne, care a păstrat în structura sa detectivii moșteniți din perioada anterioară, a avut ca principală sarcină menținerea ordinii și liniștei publice. Personalul din subordine a fost obligat să obțină informații de interes pentru siguranța statului. La nivel central s-a constituit o „poliție secretă” care a fost condusă de prefectul poliției Capitalei. Informațiile au fost căutate în toate locurile și mediile de interes prin agenți sau polițai și erau raportate prefectilor de poliție iar apoi primului ministru și domnitorului.⁴¹ Poliției i-au fost puse la dispoziție fonduri secrete pe care le utiliza în obținerea de

37 Paul Cernovodeanu, Misiuni militare românești trimise peste hotare în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, în „Revista istorică”, Serie nouă, tom.1, nr.1, ianuarie 1990, p.24-25;

38 C.Neagu, D.Marinescu, R.Georgescu, Fapte din umbră, vol.I, București, 1975, p.159-160;

39 Vezi, R.V.Bossy, Agenția diplomatică a României în Paris și legăturile politice franco-române sub Cuza Vodă, București, 1931;

40 Românii la 1859, I, p.497- 498;

41 Documente, I, nr.281, p.219;

AVRAM IANCU - 200!

Nr. 9(49/septembrie 2024)

informații⁴² și în recompensarea propriilor agenți. Activitatea Poliției a fost așezată în cadrul legal. De pildă, Mihail Kogălniceanu, în calitate de ministru de interne în guvernul de la Iași recomanda „cu tot dinadinsul” aparatului din subordine „respectarea tuturor libertăților cetățenești ce sunt baza guvernului nostru constituțional. Nici un agent al autorității publice nu este învoit a intra în domiciliul cuiva și a pune mâna pe vreo persoană fără mandat în scris, slobozit de autoritatea îndruidită”.⁴³ Însă nu puține au fost cazurile în care principiile muncii de informații, îmbinate cu activitățile cu specific polițienesc, au fost încălcate din cauza abuzurilor autorităților de stat. De pildă, la 15 noiembrie 1860, ministrul de interne al Țării Românești, George Costaforu îi transmitea directorului P. Orbescu aflat la Craiova pentru cercetarea cauzelor tulburărilor părerea că unul din investigatori, Ion Deșliu „ar trebui arestuit fără veste și casa călcată ca să-i găsiți și acea petiție și să-l luați în interogatoriu”. Un anume Carada trebuia, conform aceleiași autorități, „observat” „ce face pe acolo”, iar casa unui anume N. Mihail trebuia spionată.⁴⁴

Activitatea informativă din județe a fost coordonată direct de prefecți, care aveau în subordine agenți proprii. Aceștia dădeau personal instrucțiuni agenților proprii asupra problemelor pe care erau obligați să le urmărească și să le comunice în timp util.⁴⁵ Activitatea informativă în județe a fost însă îngreunată de faptul că nu peste tot s-a reușit încă de la început să se creeze o poliție secretă care să desfășoare activitate prin agentură, iar pentru obținerea informațiilor, prefecții de județe erau nevoiți să le plătească pe cele de valoare din fondurile proprii.⁴⁶

Este relevantă în acest sens informarea pe care o făcea în acest sens la 1 august 1861 prefectul județului Prahova, Teodor Corlătescu: „...se simte mare necesitate - arăta acesta - de a avea aici o poliție secretă, fără de care n-aș putea îndestul izbăvi a-i urmări și a descoperi secretele lor, întreprinderi, căci chiar pentru aflarea celor relatate aici a trebuit să fac oarecari cheltuieli de la mine”.⁴⁷

Ministerul de Interne, a preluat problema comunicațiilor între cele două țări luând în gestiune telegraful. Acesta a fost uzitat și de administratorii de județe, care comunicau direct cu domnul.⁴⁸ De asemenea, cu ajutorul unei misiuni de experți francezi a fost reorganizat și unificat Serviciul poștelor,⁴⁹ care a fost folosit de poliție în obținerea de informații prin interceptarea corespondenței. În acest fel a fost înlăturată „poșta rusească”, uzitată în principate și au fost luate sub control propriu toate trimiterile poștale.

Ministerul Afacerilor Externe a primit sarcini informative peste hotare, atât prin oficiali, cât și prin trimiși speciali sub acoperire, iar în interior au continuat activitatea diplomatică obișnuită, cu problemele ei specifice. De pildă Ministerul de Externe din Moldova, condus în prima fază de Vasile Alexandri a fost structurat pe 6 secții, conduse de un director.

Dintre acestea, informații utile erau obținute de la Secia I – „corespondență cu consulatele puterilor străine în dialectul român”, Secția a III-a – „slobozirea pașapoartelor”, Secția limbi străine - corespondența în dialecte străine cu consulatele, Secția Supliciilor - cu însemnarea rezoluțiilor domnitorului și Secția Arhivă”.⁵⁰

Lipsa reprezentanțelor diplomatice a fost suplinită și în domeniul informațiilor necesare din afara hotarelor țării prin crearea, de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza a unor misiuni speciale de informare sau a unor reprezentanțe particulare, cu caracter semi-oficial.⁵¹ Acestea au constituit, în fapt, germenii serviciului specializat în culegerea informațiilor externe, care a primit, de la început, un caracter ofensiv, prin îmbinarea activității diplomatice, cu propaganda în favoarea unirii depline a celor două Principate române⁵² și cu culegerea de informații, absolut necesare luării deciziilor de politică externă. În această activitate au fost implicați români patrioți sau filo-români, prieteni ai domnitorului

42 idem., I, nr.335, p.257;

43 N.Turcu, Manual polițienesc, București, 1935, p.11-12;

44 Documente, I, nr.273, p.213;

45 idem., I, nr.272, p.212-213; nr.279; 217;

46 idem., I, nr. 383, p.191-192;

47 idem., I, nr.12, p.9;

48 idem., I, nr.292, p.229;

49 idem., I, nr.205, p.186; nr.318, p.246; nr.349, p.268; nr.417, p.320;

50 Documente, I, nr.2, p.2;

51 Paul Ștefănescu, Istoria serviciilor secrete românești, București, 1994, p.8;

52 Vezi, pe larg, Cornelia Bodea, Din acțiunea de pregătire a Agenției diplomatice de la Paris. Înființarea Biroului de corespondență (1/13 ianuarie 1860), în „Studii”, XIII, 1960, nr.6;

AVRAM IANCU - 200!

Nr.9(49/septembrie 2024)

Alexandru Ioan Cuza, care au menținut permanent în atenția cancelariilor străine „problema românească” și au contribuit la influențarea acestora în sprijinirea acțiunilor domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

Activitatea diplomatică desfășurată de Vasile Alecsandri și fratele său – maiorul Iancu Alecsandri la Paris, a lui Ion Bălăceanu - în Italia, a lui Costache Negri și I.I.Filipescu - la Constantinopol este îndeobște cunoscută.⁵³ Ea a depășit însă granițele diplomației secrete. Informațiile obținute au fost, de cele mai multe ori consecința penetrării în cercurile și mediile politice din capitalele acestor țări și a folosirii metodelor și procedeele secrete de obținere a acestor informații utile domnitorului și statului român,⁵⁴ îndeplinind cu tenacitate misiunea încredințată de domnitorul Alexandru Ioan Cuza.⁵⁵

Pentru transmiterea informațiilor au căutat să evite folosirea sistemului clasic - telegraful și poșta, apelând la curieri improvizați: studenți români aflați la studii în străinătate, rude sau apropiați sau chiar agenți diplomatici sau consulari străini, filo-români. Rolul acestor misiuni speciale a fost probat și cu ocazia pregătirii și desfășurării vizitelor domnitorului în capitala Imperiului Otoman,⁵⁶ contribuind din plin la prevenirea actelor de diversiune și chiar de atentat împotriva acestuia.

Armata a devenit garant al apărării integrității statului român, dar și instituția care a oferit modelul de unificare instituțională. Armata a constituit simbolul capacității de rezistență în fața amenințărilor Turciei și Austriei. „Tabăra de la Florești”, ridicată din martie până la 1 septembrie 1859, a ridicat moralul și încrederea de sine a românilor, fiind de mare utilitate pentru redășteptarea spiritului militar românesc.

În jurul ei s-a desfășurat o acțiune de protecție informativă, constituind primul pas spre unificarea și organizarea modernă a armatei Principatelor. Domnitorul, el însuși militar, i-a conferit atribuții de apărare a frontierelor, dar și de restabilire a ordinii publice. De aceea, și-a construit organe proprii de informare, care prin ministrul de război raportau domnitorului atât probleme de interes militar cât și situații relevante pentru siguranța statului în alte domenii.⁵⁷ Din rândul armatei, domnitorul a folosit inspectori personali și agenți personali - cum era acel colonel Duca din garnizoana Iași,⁵⁸ prin care au fost verificate informațiile primite din alte surse sau obținute informații care necesitau decizii politice urgente.

În acțiunea informativă au fost implicați și dorobanții considerați „adevărata miliție a țării”. Ei au fost asimilați în armata regulată și subordonați, prin inspectorul general, ministrului de război.⁵⁹

O atenție deosebită s-a acordat informațiilor obținute de trupele de grăniceri,⁶⁰ mai ales pe linia Dunării unde starea de tensiune între noul stat român și Imperiul Otoman era în continuă creștere. Nevoia de informații militare a contribuit la fundamentarea activității de informații militare peste hotare. Ofițerii români trimiși la studii în străinătate, în special în Franța⁶¹ sau pe câmpurile de luptă din Europa⁶² sau America,⁶³ au cules atât informații cu caracter militar, cât și de interes pentru deciziile politice.

De pildă, căpitanul Nicolae Dunca, trimis pe frontul din Italia, îi scria domnitorului la 1 noiembrie 1860: „Toți ne socotesc aici în Italia de franțuji, și când le spunem că suntem români din Principatele Unite, ne întrebă: unde este prințul Cuza și atunci ne cunosc; încât Prințipatele sunt cunoscute aicea numai prin numile Mării voastre”.⁶⁴

53 Dan Berindei, Lupta diplomatică a Principatelor Unite pentru desăvârșirea Unirii (24 ianuarie 1859-24 ianuarie 1862), în Studii privind Unirea Principatelor, București, 1960;

54 Raoul Bossy, Politica externă, în Alexandru Ioan Cuza, 1859-1864, București, 1921, p.35-38;

55 V.Alecsandri, Trei convorbiri cu Napoleon al III-lea, Ploiești, „Democratul”, 1908, p.6 - este interesantă misiunea pe care a primit-o diplomatul și poetul român de la domnitor atunci când a fost trimis în Franța cu misiune de informare a guvernelor Franței, Marii Britanii și Sardiniei: „Du-te - i-a spus acesta - și fă cum te va povățui inima și conștiința”.

56 Radu Rosetti, Amintiri din prima tinerețe, București, 1927, p.10;

57 Documente, I, nr.82, p.59-61, nr.142, p.118-123;

58 idem., I, nr.335, p.260;

59 idem., I, nr.150, p.133;

60 idem., I, nr.32, p.23; nr.75, p.55;

61 idem., I, nr.413, p.316-317;

62 idem., I, nr.210,189;

63 D.Almaș, Românii în războiul civil din Statele Unite, în „Analele Universității București”, Istorie, an XV (1966), p.109-120;

64 Documente, I, nr. 210, p. 180;

AVRAM IANCU - 200!

Nr.9(49/septembrie 2024)

Informațiile au fost obținute de către domnitor și prin Ministerul Justiției. Parchetele și Tribunalele din subordine au fost obligate să depisteze orice încălcare a „ordinului legal”, deci a normelor privind siguranța și ordinea publică. Parchetele obțineau informații din analiza înscrisurilor ridicate cu ocazia perchezițiilor ori din anchetarea celor arestați pentru diferite infracțiuni.⁶⁵ Cazurile care priveau infracțiuni contra statului, cum erau răzmerițele sau comploturile împotriva domnitorului, erau cercetate prin „anchetă secretă”, de către procurori anume desemnați, la care luau parte și reprezentanți ai Poliției. Informațiile erau trimise în timpul cel mai scurt cancelariei domnești și, deci, Domnitorului.

Menționăm că toate celelalte instituții ale administrației de stat și-au creat sisteme proprii de informare, iar informațiile erau transmise organelor cu competență din domeniile apărării sau siguranței publice. Întregul sistem informativ al Principatelor Unite a fost îndrumat personal de Domnitor, care a imprimat informațiilor caracterul de „secret de stat”. Este important să semnalăm faptul că pe raportul expediat telegrafic din Craiova de către prefectul de Dolj, Grigore Marghiloman în ziua de 22 noiembrie 1860 către ministrul de interne din București, pe colțul din „dreapta-sus” era mențiunea „Secret”.⁶⁶ Aceasta atestă că informațiile au fost supuse unui regim secret, în funcție de natura și importanța lor operativă.

Alexandru Ioan Cuza a fost ajutat în munca de analiză a informațiilor de un secretar particular. Până în februarie 1860 acesta a fost Victor Place, iar apoi, la recomandarea lui Vasile Alecsandri și Costache Negri, ziaristul francez Balygot de Beyne, care a devenit „șef de cabinet”.⁶⁷

În acțiunea de informare a Domnitorului au fost implicați și oameni politici de încredere și, în același timp, înalți funcționari de stat, precum D.Brătianu,⁶⁸ I.Ghica,⁶⁹ V.Mălinescu,⁷⁰ oameni din afara partidelor, rude și apropiați ai săi - cu acel N. Docan⁷¹ - trimis acolo unde era nevoie de informații sigure, rapide și verificate. În paralel, Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a continuat să uziteze sistemul informării personale, prin observarea directă,⁷² la fața locului a stării de spirit și, mai ales, a respectării legilor și a corectitudinii cu care funcționarii statului își exercitau atribuțiunile de serviciu. A rămas proverbială la poporul român „ocaua lui Cuza”.

Necesitatea coordonării acestui sistem informativ piramidal, a obținerii rapide, a centralizării și prelucrării informațiilor, au impus crearea unui Serviciu Special de Informații, paralel cu structurile informative departamentale, care a fost condus personal de domnitor. La aceasta a recurs și din cauza abuzurilor unor funcționari și a dezinformării practice de unii agenți „nesiguri”. Menirea sa a fost să servească la imprimarea rigurozității întregii activități informative, dar, în același timp, să semnaleze și fisurile sistemului informativ, adică să desfășoare o puternică activitate contrainformativă. Acest Serviciu Special, născut din necesitatea controlului total al informațiilor cu relevanță pentru siguranța statului, a fost creat legendat, în cadrul Ministerului de Interne pe structura instituției telegrafului - ca mijloc tehnic de transmitere rapidă, dar și de control a informațiilor. În acest context, în februarie 1859 Alexandru Ioan Cuza l-a chemat de la Iași pe specialistul în telegrafie, belgianul Cezar Librecht, pentru a prelua conducerea Telegrafului. La scurt timp a fost luat în evidența oștirii, iar în martie 1859 a fost numit și inspector de telegraf în Țara Românească. Acesta a devenit oficial „Inspector general și responsabil al administrațiilor de telegraf din Țara Românească și Moldova”.⁷³

Astfel, Telegraful a fost prima instituție unificată formal, fapt ce a permis un control riguros al tuturor informațiilor vehiculate prin acest mijloc modern de comunicare. La puțin timp s-au deschis cursuri pentru telegrafie, s-a elaborat statutul, instituția a fost militarizată, iar portul uniformei pentru salariați a devenit obligatorie. Rețeaua de telegraf s-a extins cu prioritate în Oltenia (unde lipsea cu desăvârșire) și au fost stabilite principalele puncte de comunicare cu exteriorul: cu Austria prin Orșova și Brașov, cu Turcia prin Tulcea-Ismail, iar cu Rusia prin Huși-Cârpineni (pe aici făcea și Anglia corespondență cu Indiile). Astfel principalele ministere - Interne, Externe, Război, Justiție - au beneficiat din plin de sprijinul telegrafului pentru a pune la dispoziție informații. Este important de menționat că titularii

65 Documente, I, nr.282, p.220;

66 idem., I, nr.262, p. 209;

67 Irina Rădulescu-Valasoglu, Alexandru Ioan Cuza și politica europeană, Editura Academiei R.S.S., București, 1974, p.26;

68 Documente, I, nr.29, p.21-22; nr.35, p.25-26;

69 idem., I, nr.40, p.28; nr.43, p.30-32;

70 idem., I, nr.363, p.277; nr.364, p.277-278;

71 idem., I, nr.42, p.29-30; nr.44, p.31; nr.177, p.154-155; nr.184, p.168-169;

72 Dan Bogdan, Viorel Stirbu, Pe urmele lui Alexandru Ioan Cuza, București 1985, p.145;

73 Nicolae Perciun, op.cit., în loc. cit., p.43-44;

AVRAM IANCU - 200!

Nr.9(49/septembrie 2024)

acestora au fost schimbați și în funcție de aportul informativ, iar guvernele s-au menținut și în funcție de capacitatea de a transforma informațiile în decizii. Din acel moment, toate informațiile din afara și din interiorul țării, necesare actului de decizie pentru Domnitor și Cancelaria sa au fost astfel centralizate și prelucrate prin acest sistem nou.

Acest aparat informativ special care a dublat practic sistemul de informații conceput în cadrul departamental a avut menirea de a elucida și a clarifica informațiile mai deosebite, cu implicații profunde pentru siguranța statului, de a asigura transmiterea operativă a acestora și de a proteja propriile secrete în fața „curiozității” tot mai agresive a agenților serviciilor de informații străine și a forțelor ostile din interior. Noul aparat informativ, creat la început pe structura rețelei de telegraf, s-a transformat rapid într-un serviciu de informații și contrainformații, care a preluat „din mers” misiunile încredințate. În activitatea informativă au fost introduse tehnici și procedee de lucru moderne, începând cu codificarea și cifrarea informațiilor destinate Domnitorului și Cancelariei domnești.

Sub îndrumarea personală a Domnitorului, belgianul Cezar Librecht, specialist în telegrafie, și om cu „relații” între foștii membri ai Comisiei Europene a Dunării,⁷⁴ a contribuit atât la impunerea unui strict control al statului asupra Telegrafului și, mai târziu a Poștei, cât și la crearea unui serviciu specializat de informare a autorității centrale de decizie cu problemele de interes pentru siguranța statului român. Prin intrarea acestuia în rândul corpului ofițeresc și numirea sa ca adjutant domnesc,⁷⁵ întregul circuit al informațiilor destinate Domnitorului Alexandru Ioan Cuza a trecut practic în subordinea Ministerului de Interne. Deși oficial acesta a păstrat funcția de „Inspector general al telegrafului”,⁷⁶ el a devenit în fapt șeful acestui serviciu original de informații subordonat direct Domnitorului. Astfel au fost eliminate verigile intermediare de transmitere a informațiilor, care au fost astfel ferite de ochii unor agenți din organele polițienești, aflați în „simpatii” față de boierii „reacționari”, ostili unirii și favorabili unor interese străine. Pe această bază a fost asigurată o legătură directă între București și Iași pentru serviciul de Poștă,⁷⁷ sub acoperirea căreia circulau „scrisorile” cât și „persoanele” cu misiuni speciale între cele două guverne. Sistemul oficial de curierat a fost folosit și pentru transmiterea informațiilor cu caracter „secret”. Pentru asigurarea protecției „curierului”, în contextul în care serviciul poștei era asigurat de antreprenori particulari, a fost destinat unul sau doi dorobanți, nu numai pentru traseul București-Iași, ci chiar între localitățile mai apropiate. Întrucât punctul de legătură între două extremități ale traseului Poștei era orașul Focșani, în noiembrie 1861 s-a organizat aici un singur birou dirijat de „amploniați din ambele principate”. Pentru „purtarea plicurilor guvernului” s-a organizat la început un serviciu poștal de două ori pe săptămână între București și Iași, sub conducerea unui funcționar „de încredere” din cadrul Poștei, care era însărcinat să obțină și „informațiile ce ar mai fi trebuitoare”.⁷⁸

Eficiența acestui serviciu de informații a crescut pe măsură ce autoritățile politico-militare românești au reușit să „scoată” rețeaua telegrafică din circuitul telegrafic al Imperiului Otoman și să încheie convenții cu Austria și Rusia chiar fără acordul acestuia sau împotriva lui.⁷⁹ Clădirea lui s-a făcut printr-o selecție riguroasă a cadrelor, sub îndrumarea personală a Domnitorului, care a urmărit, alături de calitățile și posibilitățile de informare, devotamentul și loialitatea funcționarilor săi față de cauza unirii și interesele statului român.

Datorită faptului că statul român nu a dispus în primele sale momente de existență, de specialiștii necesari în telegrafie și în codificarea și decodificarea mesajelor, Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a fost nevoit să apeleze mai ales la străini pentru această activitate. Ca șefi ai stațiilor poștale și de telegraf (devenite neoficial un fel de „centre operativ-zonale”) îi întâlnim pe Leopold Lederle - la Piatra Neamț, Nenici - la Iași, Radowitz - la Giurgiu, germanul Weithoffer - strămoșul familiei Văitoianu, la Adjud etc. Unii dintre aceștia au adus servicii inestimabile statului român, fiind răsplătiți și ulterior „împământeniți”. Șefii stațiilor de telegraf au fost subordonați inspectoratului general al Telegrafului, iar primii colaboratori pe linia obținerii și transmiterii de informații utile domnitorului au provenit din

74 C.C.Giurescu, *Viața și opera lui Cuza vodă*, București, 1966, p.93;

75 idem., p.356;

76 Documente, I, nr.161, p.143; nr.198, p.179;

77 idem., I, nr.60, p.46; nr.68, p.51; nr.96, p.72-73; nr.196, p.177-178; nr.205, p.186; nr.284, p.220-221; nr.318, p.146; nr.349, p.268; nr.414, p.317-318; nr.417, p.320;

78 idem., I, nr.58, p.44-45;

79 idem., I, nr.57, p.43-44; nr.158, p.140; nr.206, p.187; nr.289, p.226-227;

AVRAM IANCU - 200!

Nr. 9(49/septembrie 2024)

cadrul acestei instituții. Ea a cunoscut o extindere rapidă, acoperind practic toată țara. În numai patru ani, de pildă, între 1859-1863, numărul stațiilor poștale și de telegraf a crescut de aproape 4 ori (de la 12 la 46), iar lungimea liniilor de transmisiuni telegrafice de peste 3 ori (de la 838,940 km. la 2.879,360 km.).⁸⁰

Aceste stații de poștă și telegraf au constituit și birouri neoficiale de triere și analiză a informațiilor necesare Domnitorului pe baza interceptării în secret a depeșelor telegrafice și a scrisorilor și de transmitere rapidă inspectorului general al Telegrafului și prefectului poliției Capitalei, care le aduceau la cunoștința lui Alexandru Ioan Cuza. Aceste stații de poștă și telegraf au fost folosite și pentru obținerea informațiilor provenite din tranzitul depeșelor telegrafice străine. Principalele puncte de tranzit ale acestor depeșe (București, Iași, Galați, Craiova, Giurgiu) au fost înzestrate cu mijloace tehnice adecvate și cu specialiștii necesari. Astfel, toate informațiile care circulau prin acest sistem de transmisiuni atât din interior cât și din exterior, ajungeau în posesia Domnitorului, de multe ori, chiar înainte de a ajunge la destinatari.

Treptat au fost instituite măsuri de generalizare a cifrării și codificării corespondenței oficiale cu caracter secret și confidențial pentru protejarea propriilor secrete. Descifrarea (decodificarea) acestora era executată, de regulă, de inspectorul general al Telegrafului, care le aducea la cunoștința Domnitorului, după ce se convingea de autenticitatea lor, întărindu-le prin propria semnătură, „pentru conformitate”.⁸¹

Cea mai mare parte a documentelor astfel obținute au fost păstrate „la zi” în Cancelaria domnească,⁸² în custodia secretarului său personal - francezul Baligot de Beyne. Informații utile Domnitorului erau furnizate de către acest serviciu și prin exploatarea surselor deschise - presa română sau străină. Este semnificativ să amintim că din vara anului 1856 până în vara anului 1864, în România au apărut 82 de periodice, dintre care, 14 în limbi străine.⁸³ Acestea treceau, obligatoriu, prin stațiile de poștă și telegraf, constituind surse importante de obținere rapidă a informațiilor pentru Domnitorul Alexandru Ioan Cuza.⁸⁴

Prin implicarea directă a inspectorului general al Telegrafului și a subalternilor săi, au fost folosite și sursele oficiale⁸⁵ de informare, care au contribuit în multe cazuri la verificarea informațiilor obținute pe alte căi. În lipsa inspectorului general al Telegrafului din capitală informarea Domnitorului se efectua de către un „funcționar” al Telegrafului, un anume Botez, dar numai în cazul acelor telegrame venite din exterior sau din interiorul țării care prezentau o valoare deosebită pentru siguranța statului.⁸⁶ Acest fapt ne conduce la constatarea că exista un birou specializat în analiza și sinteza informațiilor, care asigura caracter de continuitate pentru această activitate. În lipsa prefectului Poliției Capitalei, inspectorul general al Telegrafului prelua și sarcina coordonării poliției secrete,⁸⁷ desfășurând și o activitate contrainformativă în rândul aparatului de stat și, în primul rând, în rândul personalului Ministerului de Interne.⁸⁸ Pentru obținerea informațiilor, documentele probează existența informatorilor plătiți din fondurile secrete ale poliției,⁸⁹ fapt ce atestă statutul său de serviciu de informații și contrainformații structurat și dirijat după regulile și metodele celor mai moderne servicii secrete ale timpului.

Ca metode de recrutare s-au folosit, cele clasice, prin respectarea normelor muncii cu agentura. În urmărirea suspectilor se folosea „supravegherea secretă” prin „agenți” sau „polițai”. În județe aceștia erau în subordinea directă a prefectilor, iar pentru urmărirea și prinderea infractorilor erau folosiți jandarmii.⁹⁰ Comunicările se făceau, de regulă cifrat, iar pentru descifrarea rapoartelor primilor miniștri se implica personal Cezar Librecht,⁹¹ „inspectorul telegrafului”.

80 C.C.Giurescu, *Viața și opera lui Cuza vodă*, București, 1966, p.398;

81 Documente, I, nr.41, p.28; nr.406, p.306;

82 C.Neagu, D.Marinescu, R.Georgescu, *Fapte din umbră*, vol.I, București, 1975, p.267;

83 C.C.Giurescu *Istoria Bucureștilor*, ediția a 2-a, revăzută și adăugită, București, 1979, p.134;

84 Documente, I, nr.198, p.179-180;

85 idem., I, nr.71, p.52;

86 idem., I, nr.161, p.142-143;

87 idem., I, nr.335, p.258;

88 idem., I, nr.198, p.179-180;

89 idem., I, nr.335, p.257-258;

90 idem., I, nr.290, p.227;

91 idem., I, nr.406, p.306;

AVRAM IANCU - 200!

Nr.9(49/septembrie 2024)

Au fost selecționați agenți pe baza calităților personale, dar și a sentimentelor față de cauza unirii și loialității față de statul român. O atenție deosebită a fost acordată străinilor așezați în țară, față de care s-a folosit tehnica persuasiunii. Este elocvent în acest sens cazul unui anume Otto Engelbreith, de fel din Riga Rusiei, de religie luteran și supus italian. Acesta a fost recrutat personal de către Cezar Librecht și prefectul poliției Capitalei, M.Maghiloman sub amenințarea cu expulzarea. Între misiunile primite s-au numărat urmărirea peste hotare a unor evrei care introduceau monedă falsă în țară și documentarea activității Comitetului Liberal de la Paris, ostil Domnitorului. Pentru prima misiune a acționat sub numele de George Bețianu, iar pentru cea de a doua sub acoperirea de curier pentru „ducerea și aducerea de poștă”. Față de membrii acestui comitet și a legăturilor din țară - în frunte cu C.A.Rosetti, frații Brătianu și Ion Ghica s-a folosit următorul procedeu: Cezar Librecht și prefectul poliției Capitalei confecționau scrisori false care erau duse la Paris de acel Otto Engelbreith, trimise prin poștă pe adresa opoziției și interceptate de agenți cu scopul de a-i băga „pe adrisanți în crimă”, adică de a-i acuza de trădare.⁹²

Apreciem că sistemul informativ creat de Alexandru Ioan Cuza a avut toate componentele structurilor moderne de culegere, prelucrare și transmitere de informații, desfășurând activități specifice muncii cu agentura. Acesta a avut ca suport de transmitere și centralizare a informațiilor în vederea luării deciziilor politico-statale structura Telegrafului și, mai târziu și a Poștei.

Telegraful a reprezentat în acele momente mijlocul cel mai rapid de informare dar și de secretizare a informațiilor necesare actului de decizie a puterii statale românești. Atenția pe care domnitorul Alexandru Ioan Cuza a acordat-o acestei componente a aparatului de stat din nevoia de a suplini măsurile de forță, a fost permanentă. În anul 1862, cu prilejul unei vizite la Prefectura poliției Capitalei, a recomandat prefectului să ia toate măsurile pentru buna funcționare a „cancelariei de renseignements”,⁹³ adică Serviciului de Informații, pentru a fi capabil, în orice moment, să prevină acele acte, fapte și evenimente care aduceau atingere siguranței statului român. Existența acestei „cancelarii de informații” în cadrul Prefecturii poliției Capitalei demonstrează că statul român a reușit să-și consolideze structurile interne și datorită sistemului informativ, devenit liantul nevăzut al realizării unirii depline. Informațiile interne au fost în permanență coroborate cu cele provenite din exteriorul țării. Activitatea diplomatică, coordonată de cancelaria diplomatică⁹⁴ a Domnitorului a primit un caracter unitar înainte de a primi recunoașterea internațională în această privință.

2. Contribuția sistemului informativ

la realizarea desăvârșirii Unirii Principatelor Române

Acest sistem informativ pus sub conducerea directorului Telegrafului, aghiotant domnesc și ofițer al armatei române a făcut parte efectivă din actul de guvernare. El a contribuit la obținerea informațiilor necesare luării deciziilor privind crearea instituțiilor necesare unificării depline a celor două Principate.

2/1. Pe linia siguranței și ordinii publice, informațiile au contribuit la:

a). Cunoașterea vieții politice și, îndeosebi a manifestărilor opoziției și calmarea tensiunilor și patimilor politice. Mai ales în perioadele de „febră politică”, Domnitorul a primit informații utile și la timp despre așa-numitele „cercuri bizantine”, reprezentând pe oponenții săi. De pildă, în august 1860 „Librecht” l-a informat pe Domnitor că patrioții „căzuți” vor să-și răzbune eșecul printr-o opoziție mai mult sau mai puțin sistematică. Aceștia s-ar fi așteptat ca Domnul să nu le accepte demisia. Totodată, în contextul politic respectiv l-a sfătuit pe Domn ca atunci când „ocazia va fi favorabilă”, mâna lui va trebui să se facă simțită pentru a-i intimida pe „glumeți” și pentru „a-i aduce la ordine”.⁹⁵ La 10 iunie 1861, împreună cu Dimitrie Bolintineanu l-a informat din București despre textul moțiunii care urma să fie semnată în acea zi de populația adunată la Filaret, de susținere a unirii definitive, cu un singur principe, în persoana „celui ALES la 5 și 24 ianuarie” și că au luat toate măsurile.⁹⁶ În decembrie 1861, același Cezar Librecht

⁹² Aurel David, Un episod puțin cunoscut din istoria serviciilor secrete românești: „Reformarea” lui Cezar Librecht, în Istoriografia în tranziție, Editura INI, 1995, p.82-90;

⁹³ Vasile V.Dașkovici, Istoricul reședințelor Poliției Capitalei. Fosta Agie, București, 1932, p.45;

⁹⁴ Dan Berindei, Din începuturile diplomației românești moderne, București, 1965, p.142;

⁹⁵ Documente, I, nr.198, p.179-180;

⁹⁶ idem., I, nr.354, p.271-272;

AVRAM IANCU - 200!

Nr.9(49/septembrie 2024)

l-a convins pe Alexandru Ioan Cuza că: „debandada actuală din partide va putea fi folosită pentru viitor”.⁹⁷

Structura informativă specială a fost și creatoare de imagine și mijloc de influențare a vieții politice în sensul dorit de Domnitor. Directorul Telegrafului a avut posibilitatea de a se exprima în presă, elocvent fiind în acest sens articolul intitulat „Coalitia” scris de Cezar Librecht și apărut în ziarul „Dâmbovița”.⁹⁸

b) Depistarea funcționarilor de stat corupți și identificarea comportării și loialității înalților funcționari din cadrul Ministerului de Interne. De pildă, la 18 aprilie 1860 Domnitorul afla prompt despre comportarea bună a prefectului de poliție, Mihail Marghiloman, „stimat de toată lumea”. Directorul Telegrafului îi confirma Domnitorului că „Alteța Voastră a făcut bine să apeleze la el” căci „este influent în Cameră și în opinia publică”.⁹⁹ Însă nu aceleași aprecieri le-a aflat Domnul despre noul ministru de interne, Grigore Costaforu, care lucra „cu energie” și manifesta „devotament pentru persoana domnitorului”, afirmând însă că „nu trebuie judecat după aparențe, timpul demonstrând dacă este sincer”.¹⁰⁰ El își arogase și sarcina de a-l „supraveghea” pe prefectul de poliție, avându-l în vizor chiar pe primul ministru, Manolache Costache Epureanu. Informațiile puse la dispoziție i-au oferit Domnului posibilitatea să se sprijine pe „oamenii progresului”, adepți ai ordinii și stabilității și nu pe cei ai „subversiunii”.¹⁰¹

c). Identificarea cauzelor reale ale mișcărilor sociale. Această perioadă nu a fost scutită de tulburări sociale, manifestate atât în rândul orașenilor cât și al țăranilor. Acestea au încercat să fie exploatare de partidele politice de „stânga” (liberală) care agita „problema agrară”, dar și de dreapta (conservatoare) care se opunea rezolvării ei. Așa-numita mișcare a „patentarilor” din Craiova, Caracal și alte așezări oltene din noiembrie 1860 s-a soldat cu intervenția armată în urma căreia au rezultat în Craiova 8 morți și 40 de răniți. Pentru incapacitatea de prevenire a tulburărilor a fost făcut răspunzător prefectul de Dolj care a fost somat să-i aresteze pe „uneltitori” și să restabilească liniștea „cu orice preț”.¹⁰² La 7 noiembrie 1860 „patentarii” au atacat Prefectura, iar printre măsurile luate de autorități s-au numărat și punerea sub pază, cu jandarmi, a stației de Telegraf.¹⁰³ Ministrul de interne, Grigore Costaforu, i-a ordonat prefectului să țină neîntreruptă legătura cu Telegraful, cu mijloace secrete, pentru ca „să ajungă la timp ordinele ce se trimit de aici”.¹⁰⁴

În ianuarie 1861, odată cu votarea noii legi privind recrutarea a avut loc o răscoală în două sate răzeșești din județul Cahul, ocolul Cotul Morii. Domnitorul a fost informat că răscoala s-a produs contra măsurilor luate pentru adunarea recruților „căzuți la sorți”, iar locuitorii satelor respective au atacat și bătut jandarmii.¹⁰⁵ Ancheta întreprinsă în urma măsurilor de forță a stabilit legăturile „peste Bragda”, adică implicarea serviciilor secrete ale țarului, cu sprijinul căruia coloniștii bulgari sperau să izgonească „toată miliția din Moldova”.¹⁰⁶ Implicarea agenților țarului în producerea de agitații în interiorul țării au determinat decizii realiste în planul relațiilor diplomatice cu Rusia.

Tulburările din mai 1861 din București au fost urmărite cu atenție de Serviciul Special de Informații. Cezar Librecht i-a raportat telegrafic domnitorului care se afla la Iași că „nu va fi nevoie să se intervină cu forță”, căci „dreapta a pierdut partida”, iar „furia poporului a fost spontană și fără nici o instigație”.¹⁰⁷

Informațiile obținute au dus la luarea unor decizii care au slăbit tensiunile interne. Între altele s-a luat măsura scoaterii subprefecților de sub influența proprietarilor și numirea lor de către ministrul de interne.

Perioada a fost marcată și de mișcări în rândul unor corpuri specializate ale armatei. O așa-numită răscoală a grănicerilor a izbucnit în mai 1859 în Galați și la Focșani s-a extins pe linia Dunării, la Turnu Măgurele, Bechet, Calafat. Motivele au fost cererea grănicerilor de a fi eliberați pentru totdeauna din

97 idem., I, nr.420, p.322;

98 idem., I, nr.161, p.143;

99 idem., I, nr.161, p.143;

100 idem., I, nr.198, p.180;

101 idem., I, nr.211, p.190;

102 Documente, I, nr.211, p.190;

103 idem., I, nr.231, p.197;

104 idem., I, nr.228, p.196;

105 idem., I, nr.302, p.236;

106 idem., I, nr.308, p.239;

107 idem., I, nr.343, p.263;

serviciu. Ministrul de Interne, N.Kretzulescu și generalul Al.Macedonski au desfășurat o anchetă secretă pentru a găsi instigatorii.108 Poliția a avut însă informații detaliate despre cauzele și contextul în care s-a desfășurat aceasta. Prefectul Poliției Capitalei i-a raportat telegrafic Domnului despre adevăratele cauze, învinuindu-i pe proprietarii „roșii” de a fi provocat-o prin munca pretinsă familiilor celor concentrați. El i-a acuzat și pe funcționarii care trebuiau să transmită ordinul de scutire și nu l-au transmis la timp. Agenții Poliției au semnalat mișcări de trupe țariste la est de Prut. Prefectul fusese prevenit de o mare revoltă a grănicerilor printr-un rus care i-a spus că lucra activ în acest sens Consulatul Rusiei. De asemenea, l-a informat pe Domnitor că agenții Rusiei pregăteau o răscoală în Transilvania.109

Răscoala dorobanților cu centrul la Brăila, izbucnită în mai 1859 a avut drept cauză chemarea lor la permanență la serviciu. În urma potolirii acesteia, ministrul de interne al Țării Românești dăduse ordin ca 17 dintre instigatori să fie sancționați „cu pedeapsa trupească, degradându-se și căprarii”.110 Fiind informat, Alexandru Ioan Cuza a ordonat să fie iertați, să li se arate „îndurare domnească”, iar căprarii urmau să fie degradați înaintea frontului. Pedeapsa trupească urma să fie aplicată numai „dacă legile permit asemenea”.111

d). Integrarea supușilor străini în ordinea internă a țării. Între aceștia, un loc important ocupau, prin număr și putere de influență, călugării greci, despre care publicistul francez Gaston de Monicault afirma că erau „agenții cei mai buni pentru propaganda politicii rusești”.112 Prin mănăstirile închinete la locurile Sfinte, aceștia acaparaseră mari averi, pe care le-au sustras de sub controlul statului român. Autoritățile au încercat să-i oblige să respecte hotărârile privind veniturile acestor așezăminte, dar măsurile luate nu au dat rezultate datorită sprijinului de care se bucurau din partea unor Puteri Garante. „La vedere” au exercitat presiuni asupra lor Poliția Capitalei și „administrațiile districtuale”, iar în secret structurile informative și Poliția au trecut la documentarea informativă combinată cu măsuri „coercitive”.113 Menționăm că acea „secularizare” a averilor mănăstirilor închinete la locurile Sfinte a fost și rezultatul activității informative desfășurate de Serviciul Special de Informații creat de Alexandru Ioan Cuza și a documentării sale personale.

e). Descoperirea comploturilor împotriva lui Alexandru Ioan Cuza.

Împotriva Domnitorului au fost organizate trei comploturi: cel „polonez” - imediat după 5 ianuarie 1859, condus de un anume Murat Bei (în realitate Denich Wierzbicki)114 care urmărea înlăturarea lui cu ajutorul a câtorva sute de soldați poloni și preluarea puterii în ambele Principate de către prințul Grigore Sturdza. Acțiunea a avut ca „nucleu” județul Putna. Informațiile obținute de Ministerul de Interne al Moldovei au permis prinderea aceluia Murad Bei în „Focșanii Moldovei”. „Conspirația” după cum raporta din Iași consulul englez H.A.Churchill a fost luată sub „investigație secretă”,115 iar în cooperare cu Ministerul de Interne de la București au fost descoperite toate „firele și complotul anihilat”.

La sfârșitul lunii martie 1859116 a avut loc alt complot în Țara Românească. În acest complot, descoperit de organele informative ale Ministerului de Interne au fost și „supuși austrieci”. Consulul Austriei a cerut ca la cercetarea făcută de procurori a celor arestați să se accepte asistarea lor de către dragomanul „onorabilului consulat al Prusiei”. Informațiile furnizate Domnitorului privind scopul urmărit prin „asistența” aceluia dragoman au condus la decizia interzicerii prezenței sale, sub motiv de a se păstra „secretul” asupra anchetei.

Al treilea complot a fost cel „german” din martie 1861. În descoperirea acestuia Cezar Librecht și Poliția capitalei au jucat rolul fundamental. Un individ boem s-a prezentat la Prefectul Poliției, voind să-i dezvăluie fapte care interesa Poliția. Întrucât acesta vorbea numai germana, prefectul l-a chemat pe

108 idem., I, nr.70, p.52;

109 Documente, I, nr.72, p.53;

110 idem., I, nr.78, p.57-58;

111 idem., I, nr.79, p.59;

112 Români la 1859, II, p.371;

113 Documente, I, nr.61, p.47;

114 idem., I, nr.6, p.5;

115 Români la 1859, I, p.367;

116 Documente, I, nr.46, p.33; nr.50, p.35;

AVRAM IANCU - 200!

Librecht ca interpret. El a declarat că era boem și că a funcționat ca inginer în Austria. Persecutat din cauza ideilor sale liberale, a părăsit serviciul și a venit în București unde s-a integrat în „societatea germană din București”. Aici a observat că un grup de germani se reuniau periodic și puneau la cale un complot împotriva lui Cuza. În complot era implicat cancelarul consulatului Austriei, un spion austriac pe nume Jellachich și alte persoane între care și Lassy - furnizorul de țigări al Curții. Librecht i-a promis individului bani pe care urma să-i ia din „fondurile secrete” ale Poliției. Întrucât prefectul urma să plece în misiune cu ocazia alegerilor, acțiunea de documentare informativă a fost preluată de Librecht care l-a informat pe Alexandru Ioan Cuza că și acest caz este „ținut secret”. În absența prefectului, inspectorul general al Telegrafului a dirijat „Poliția secretă” (fără a se aventura!), preluând atribuțiile directorului care trebuie să-l înlocuiască pe prefect, întrucât afirma acesta, înlocuitorul prefectului „nu este bun om pentru astfel de misiuni”.¹¹⁷

2/2. Pe planul apărării armate, o dată cu unificarea „de jure” a armatei prin înființarea, în noiembrie 1859 a Statului Major General, s-a unificat și sistemul de transmitere a informațiilor militare. În acest scop, în martie 1860 directorul Telegrafului, Cezar Librecht a fost trecut cu gradul de sublocotenent în Statul Major General,¹¹⁸ devenind și adjutant domnesc. Astfel, se poate aprecia că Domnitorul a dat armatei, prin Statul Major General, dreptul de utiliza în scop propriu sistemul de informații militare, de a-și asigura secretizarea și de a elimina verigile intermediare de transmitere a informațiilor. Structura informativă clădită pe sistemul Telegrafului a avut în sarcină și obținerea de informații din domeniul militar pe care a fost obligată să le raporteze direct Domnitorului. Activitatea a avut un dublu scop: contrainformativ și informativ. De pildă, la 18 aprilie 1860 Cezar Librecht îl informa pe Domnitor despre problemele interne ale trupelor, sugerându-i ca unele unități de cavalerie să schimbe garnizoana pentru că ofițerii au devenit „coconăși” și frecventează saloanele din București.¹¹⁹

Prin cooptarea directorului Telegrafului în Statul Major General s-a asigurat operativ fluxul informațiilor necesare luării deciziilor militare. Un exemplu edificator îl reprezintă măsurile luate de generalul I.Em.Florescu, șeful Statului Major General cu ocazia neutralizării acțiunii criminale privind incendierea cazarmii de la Malmaison din mai 1861. La 31 mai 1861 acesta îi raporta domnitorului că a luat hotărârea de a reface cazarma, iar Cezar Librecht urma să instaleze în apropierea cortului său un birou telegrafic pentru a fi în măsură să primească operativ ordinele lui Alexandru Ioan Cuza.¹²⁰

2/3. Pe planul contracarării agresiunii externe, Alexandru Ioan Cuza a îmbinat în chip magistral diplomația cu informația. Această activitate a fost condusă de cancelaria diplomatică, înființată imediat după dubla sa alegere. O atenție deosebită s-a acordat propagandei externe, drept pentru care la inițiativa lui Vasile Alecsandri s-a înființat întâi un Serviciu permanent al presei și propagandei peste hotare.¹²¹ Acțiunile informative în afara hotarelor țării au contribuit la:

a). Cunoașterea atitudinii Turciei și la recunoașterea de către cinci din Puterile Garante a dublei Uniri. În primul caz se cuvine evidențiată acțiunea lui I.I.Filipescu conducătorul delegației muntene la Constantinopol, în februarie 1859, care a sesizat contradicțiile dintre Puterile Garante.¹²²

La 13 aprilie 1859, acesta i-a transmis Domnitorului „confidențial” despre faptul că Puterile Garante dezavuuau complotul împotriva Domnului român. El l-a încurajat să continue programul de reforme, întrucât descoperirea și contracararea complotului i-a oferit prilejul de a se întări „atât în interior cât și în exterior și a-și crea un prestigiu imens”. Recunoașterea dublei sale alegeri a aflat-o prin mai multe canale informative.

Astfel, la 19 aprilie 1859, I.I.Filipescu i-a raportat „confidențial” că cinci dintre Puterile Garante au recunoscut dubla sa alegere și că au făcut presiuni asupra Turciei, evitând intervenția armată.¹²³ La 19 mai 1859, Cezar Librecht i-a comunicat telegrafic Domnului că deținea „dintr-o sursă oficială” informația

¹¹⁷ Documente, I, nr.395, p.257-258;

¹¹⁸ Nicolae Perciun, op.cit., în loc. cit., p.44-45;

¹¹⁹ Documente, I, nr.161, p. 143;

¹²⁰ Documente, I, nr.344, p.263-264;

¹²¹ Cornelia Bodea, Din acțiunea de pregătire a Agenției diplomatice de la Paris. Înființarea Biroului de corespondență, 1/13 ianuarie 1860, în “Studii”, XIII, 1960, nr.6;

¹²² Documente, I, nr.28, p.20-21;

¹²³ idem., I, nr.52, p.36-39;

AVRAM IANCU - 200!

Nr.9(49/septembrie 2024)

că cele cinci Puteri Garante semnatare ale Convenției, care au recunoscut dubla alegere, au dat ordin agenților și consulilor generali din „Principatele Unite” să recunoască oficial dubla alegere și că aceștia vor veni să-i adreseze felicitări.¹²⁴ Informația a fost completată cu cea furnizată de la Constantinopol de către I.I. Filipescu la 23 mai 1859, din care a rezultat că și cabinetul turc a acceptat investitura lui și că Domnul român era așteptat la Constantinopol pentru a fi confirmat.¹²⁵

Sistemul informativ creat și dezvoltat în permanență a contribuit la influențarea hotărârii tuturor Puterilor Garante de a confirma situația „de facto” din Principatele Unite. Această hotărâre i-a fost adusă la cunoștința Domnului, telegrafic, de la Paris. Depeșa telegrafică, trimisă de către Manolache Costache Epureanu (semnată “Em. Costac(h)i”) a ajuns la Iași la 16 septembrie 1859, orele 19.35, iar la orele 24.35 era recepționată la București sub formula: „Veste bună pentru veste bună”, continuând cifrat: „Se aranjează spre satisfacția Dumneavoastră”. Acesta îi cerea voie Domnitorului, dacă va avea acces la cifru, să-l roage pe “V.A.” (probabil Vasile Alecsandri) să aducă vestea la cunoștința guvernului din București, „dar să nu se bucure deocamdată”.¹²⁶

b) Telegraful și poșta, prin structurile informative create, au permis statului român să poarte război informațional cu Marile Puteri ostile. Este suficient să argumentăm afirmația prin momentul de început al acestui război cu Turcia și Austria. Deputăția moldoveană plecată să comunice Porții alegerea lui Alexandru Ioan Cuza în Moldova a fost bine primită, dar după alegerea acestuia în Muntenia i s-au tăiat toate posibilitățile de comunicare cu țara. Autoritățile turce au ordonat oficiilor telegrafice să nu transmită mesajele pe care aceasta urma să le expedieze la București și Iași. Ca reacție, autoritățile române au întrerupt comunicațiile între București și Giurgiu.¹²⁷

Imediat după alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn în Muntenia, ministrul de interne a dispus să se imprime noi pașapoarte care, potrivit uzului, emană direct de la șeful statului, intitulat: “Noi Alexandru Ioan I, prin grația lui Dumnezeu și voința națională principe al Moldovei și Valahiei”. Agentul și consulul diplomatic al Austriei la București, baronul Karl von Eder a refuzat să vizeze acele pașapoarte pentru Austria. În consecință, Nicolae Golescu, ministrul de interne a decis ca viza guvernului „valah” să fie refuzată pașapoartelor austriece.

Un conflict similar s-a produs și în legătură cu “diligențele publice” care făceau serviciu regulat între București și Brașov. Când, după alegerea lui Alexandru Ioan Cuza în București, prima diligență a ajuns la Brașov, orașul a fost „iluminat ca Bucureștii în ziua alegerii”. Austriecii au interzis imediat ca diligențele „valahe” să mai intre în Brașov, fiind oprite la frontieră, adică la 12 km. de Brașov. Ca reacție, Nicolae Golescu a dat ordin ca diligențele austriece venite din Brașov să nu mai intre pe „teritoriul valah”.¹²⁸

c). România a reușit să intre în circuitul internațional al telegrafului, spărgând, deci, blocada informațională. Pentru încheierea unei convenții s-a întrunit la 15 mai 1859, la Timișoara o comisie formată din reprezentanți ai Austriei, Serbiei, Turciei și Principatelor Unite. Reprezentantul Principatelor Unite a fost, din ordinul Domnului, Cezar Librecht, „inspectorul telegrafului”. Deși contestat de colonelul Duca, el l-a asigurat pe Alexandru Ioan Cuza că va lucra „după toate puterile” și că-și va duce „misiunea la bun sfârșit”. În lipsa lui din București, funcția a fost preluată de locotenentul Botez, funcționar al telegrafului. Acesta urma să-i transmită Domnului informații, atât din interior cât și din exterior, însă, „numai dacă va fi ceva extraordinar”.¹²⁹

Directorul Telegrafului, în realitate șeful sistemului informativ al statului român a reușit să impună, după o muncă laborioasă și atitudine fermă, în iunie 1860, recunoașterea din partea Austriei a dreptului guvernelor respective să încheie convenții între ele și în alte state. În documentul încheiat, acesta a semnat ca „delegat român”, impunând pentru prima oară într-un document internațional numele „România”. Deși documentele vremii nu afirmă răspicat, credem că aceasta a fost misiunea principală a șefului sistemului informativ creat de Alexandru Ioan Cuza: impunerea într-un document internațional a numelui de „român” și a numelui de „România” pentru cele două Principate Unite.

Pe de altă parte, tânărul stat român a reușit să-și sporească capacitatea informațională prin stabilirea legăturii telegrafice cu o mare putere, Rusia. În octombrie 1860, același Cezar Librecht a fost însărcinat

124 idem., I, nr.71, p. 52;

125 idem., I, nr. 76, p. 55-57;

126 Documente, I, nr.115, p.95;

127 Români la 1859, I, p.383;

128 idem., I, p.389-390;

129 Documente, I, nr.158, p.140;

AVRAM IANCU - 200!

de Alexandru Ioan Cuza să regleze relațiile telegrafice cu Rusia.¹³⁰ Convenția a fost încheiată în decembrie 1860, în numele Administrației telegrafelor Principatelor Unite de către Cezar Librecht, „Inspector general al telegrafelor române”.¹³¹

Concluzii:

Sistemul informativ conceput de Alexandru Ioan Cuza a contribuit la crearea și ființarea României pe plan instituțional. Informația a devenit o importantă resursă de putere și a contribuit din plin la fundamentarea, în primul rând, a instituției domniei în statul român.¹³²

La 9 noiembrie 1859, la Focșani, Alexandru Ioan Cuza a declarat „Unirea pentru vecie a celor două Principate sub numele de România”, iar la 8 februarie 1860 și-a luat numele de “Alexandru Ioan I”. Informațiile deținute i-au permis lui Alexandru Ioan Cuza să expună sultanului, în iunie 1860, un proiect de unificare guvernamentală, legislativă și administrativă a Principatelor. El îl asigură pe sultan că: „Românii nu gravitează spre nici o putere străină: ei aspiră cu toții și fiecare, să rămână români. Eu mă fac garant al patriotismului Țării... Națiunea română a considerat în toate timpurile raporturile sale cu Sublima Poartă ca o garanție a autonomiei sale și independenței interioare”.¹³³

Valoarea sistemului informativ creat a fost relevată în septembrie 1860 cu prilejul vizitei lui Alexandru Ioan Cuza la Constantinopol. Niciodată un voievod român n-a fost astfel primit la Poartă. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza, echipat în uniforma românească de general de divizie a fost găzduit la palatul „Emirgian”, iar sultanul i-a dăruit ordinul „Cordonul cel Mare” și o sabie cu pietre prețioase.

După întoarcerea de la Constantinopol, Alexandru Ioan Cuza i-a chemat la Palat pe funcționarii administrativi și judecătorești mai importanți și le-a arătat toate abuzurile săvârșite în lipsa sa.¹³⁴ Aceasta demonstra că sistemul informativ odată creat și pus în mișcare, funcționa și atunci când capul statului era plecat din țară. Din acel moment, Alexandru Ioan Cuza a folosit și în corespondența cu consulii străini numele “ROMÂNIA”¹³⁵ pentru statul român.

La 24 ianuarie 1862, numele “România” a devenit numele oficial al statului român, iar moldovenii și muntenii, prin sistemul informativ creat, au impus în conștiința străinătății numele de “români”.

Împotriva numelor „român” și „România” s-a ridicat în primul rând Austria. Baronul Karl von Eder, consulul Austriei și decanul corpului diplomatic, în cuvântul său cu ocazia unificării depline a instituțiilor statului român rostise numele de „români”, dar în sensul că Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei să nu devină „un Principat al Românilor”. Guvernele de la Paris, Petersburg și Londra, solidare cu Austria, i-au pus în vedere lui Alexandru Ioan Cuza că numele de „ROMÂNIA” nu este admis.¹³⁶

În instrucțiunea pe care J.B.Rechberg, ministrul afacerilor externe al Austriei o dădea la 31 ianuarie 1862 baronului Karol von Eder se spunea: „Chiar dacă suntem înclinați să respectăm cum se cuvine și obiceiurile locului care v-au determinat ca, cu prilejurile menționate să vă adaptați pe cât posibil exprimarea la atmosfera dominantă din țară și la modul de a privi lucrurile al unor membri ai corpului consular în numele cărora ați vorbit, dumneavoastră să nu fi mers atât de departe, încât să folosiți cuvântul „români” care, ca și cuvântul “România” - utilizat după recunoașterea Unirii temporare - atestă fără nici un echivoc tendințele manifestate de grupul radicalilor”. Acesta îi ordona consulului ca „Principatele trebuie să se numească și de acum înainte <Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei>”, iar în privința locuitorilor acestora trebuie ca organele imperiale să evite cuvântul „români”.¹³⁷ Însă, numele „ROMÂN” și „ROMÂNIA” fusese deja introdus și impus în circuitul internațional de către reprezentanții sistemului informativ creat de domnitorul Alexandru Ioan Cuza. Acesta s-a dovedit a fi componentă intrinsecă a actului de guvernare, combinând magistral informația cu diplomația.

130 Documente, I, nr.206, p.187;

131 idem., I, nr.289, p.227

132. Vezi, pe larg, Constantin C. Giurescu, Viața și opera lui Cuza Vodă, Editura Științifică, 1966.

133 Documente, I, nr.181, p.157-167;

134 Dan Bogdan, Viorel Știrbu, Pe urmele lui Alexandru Ioan Cuza, București 1985, p.145;

135 Documente, I, nr.288, p.226;

136 Irina Rădulescu - Valasoglu, op.cit., p.87;

137 Români la 1859, I, p.566.